Úradný vestník
Európskej únie

SK
Séria C

C/2024/6880

28.11.2024

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Komplexná stratégia pre biodiverzitu na COP16: spojenie všetkých odvetví v záujme spoločného cieľa

(stanovisko z vlastnej iniciatívy)

(C/2024/6880)

Spravodajca: **Arnaud SCHWARTZ**

Poradca: Alexandros KASSAPIS (za spravodajcu)

Rozhodnutie plenárneho zhromaždenia	18. 1. 2024
Právny základ	článok 52 ods. 2 rokovacieho poriadku
Príslušná sekcia	sekcia pre poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie
Prijaté v sekcii	3. 9. 2024
Prijaté na plenárnom zasadnutí	19. 9. 2024
Plenárne zasadnutie č.	590
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	158/2/7

1. Závery a odporúčania

1.1. EHSV by v súvislosti so 16. konferenciou zmluvných strán Dohovoru OSN o biologickej diverzite chcel poukázať na tieto body:

1.2. Biodiverzita predstavuje zásobu genetickej rozmanitosti, ktorá je najdôležitejšou súčasťou prírodného kapitálu, ktorý ľudstvo zdedilo od matky prírody. Je predpokladom dlhodobej potravinovej bezpečnosti a udržateľnej hospodárskej prosperity. Existencia a prosperita ľudstva bude závisieť od našej schopnosti spolupracovať a rešpektovať planetárne medze. EÚ musí zohrávať kľúčovú úlohu v rámci hraníc EÚ aj mimo nich, najmä prostredníctvom právnych predpisov EÚ a obchodných dohôd, aby sa zabránilo dovozu alebo vývozu environmentálne a sociálne neudržateľných potravín, výrobkov a technológií.

1.3. Ak sa má zväčšiť účinnosť politík na podporu biodiverzity, musia sa vo všetkých odvetviach stať koherentnejšími a komplexnejšími, byť viac integrované do klimatických a environmentálnych programov a programov v oblasti bezpečnosti potravín v EÚ a na celom svete, zahŕňať nielen environmentálny, ale aj sociálny a ekonomický rozmer, a získať potrebnú finančnú podporu.

1.4. V súčasnosti je viac než kedykoľvek predtým potrebná inovatívna a účinná verejná, súkromná a kombinovaná finančná podpora pre najdôležitejšie a niekedy najzraniteľnejšie zainteresované strany (vrátane drobných poľnohospodárov a rybárov, pôvodných obyvateľov atď.), globálna finančná štruktúra s normalizovaným mechanizmom vykazovania a novými ukazovateľmi, ktorého základnými aspektmi je rešpektovanie možností planetárnych medzí, presmerovanie investícií na nízkouhlíkové a odolné hospodárstva a prosperujúce ekosystémy, ako aj podpora EÚ adresovaná krajinám globálneho Juhu pri ochrane biodiverzity.

1.5. Na odmeňovanie služieb v oblasti biodiverzity a spravodlivú kompenzáciu finančných strát, ktoré by užívateľom pôdy mohli vzniknúť v záujme zabezpečenia väčšej biodiverzity, čo z dlhodobého hľadiska povedie k udržateľnejšej, odolnejšej a zdravšej produkcii, sú nevyhnutné špecializované fondy, globálny tvorca a presadzovateľ noriem v oblasti integrity a transparentnosti finančných nástrojov pre biodiverzitu, a tiež je potrebné odpútať sa od „environmentálne škodlivých dotácií".

1.6. Zdravie ekosystémov, zvierat a ľudí je vzájomne závislé, pretože sú súčasťou toho istého prírodného ekosystému. V Európe sa preto musí zaviesť prístup „jedného zdravia".

1.7. Environmentálne a klimatické politiky by sa nemali považovať za záťaž pri prekonávaní súčasnej krízy, ale skôr za súčasť potrebných dlhodobých riešení pre budúcnosť. Rozhodnejšia diplomacia v oblasti klímy a biodiverzity je takisto kľúčom k zintenzívneniu medzinárodnej spolupráce a spoločnému úspechu pri udržiavaní našich ekosystémov, hospodárstiev a spoločností.

1.8. V záujme začlenenia biodiverzity a určenia klimatických opatrení s pozitívnym vplyvom na prírodu by EÚ mala prijať integrovaný prístup na viacerých úrovniach a s viacerými zainteresovanými stranami skladajúci sa z vedeckého výskumu, rozvoja politík, zapojenia zainteresovaných strán a kampaní na informovanie verejnosti.

1.9. Uplatňovanie medzinárodných dohôd, ako sú dohody o zmene klímy a biodiverzite, si bude na všetkých úrovniach vyžadovať inkluzívnejší model riadenia za účasti viacerých zainteresovaných strán, ktorý bude zahŕňať systematickú, poradnú ([1]), včasnú a konzistentnú účasť občanov a organizácií občianskej spoločnosti, verejnosti vrátane mladých ľudí, súkromného sektora a akademickej obce pri súčasnom zabezpečení čo najúčinnejších mechanizmov zodpovednosti a rovnakého prístupu k spravodlivosti a údajom. Taktiež bude potrebné posilniť sociálny dialóg a kolektívne vyjednávanie v oblasti ochrany biodiverzity a jasne zapojiť sociálnych partnerov.

1.10. V neposlednom rade EHSV vyslovuje obavu v súvislosti s tým, že v nových politických usmerneniach Komisie sa vôbec nespomínajú ciele OSN v oblasti udržateľného rozvoja, a opakuje svoju požiadavku, aby sa vypracovala integrovaná a ucelená stratégia s ambicióznymi dlhodobými cieľmi a plánmi, čiže program udržateľného rozvoja EÚ do roku 2050 na zabezpečenie hospodárstva zameraného na dobré životné podmienky, ktoré bude fungovať v rámci možností planéty. EÚ by sa nemala usilovať o dosiahnutie jednotlivých cieľov, ale v záujme menšej zložitosti politík a zväčšenia ich účinnosti musí uplatňovať systémový, medziodvetvový a výhľadový prístup ([2]).

1.11. V tomto smere by mohol pomôcť komisár pre budúce generácie, ktorý by bol zodpovedný za podporu dlhodobého, uceleného a systémového myslenia zameraného na ukazovatele blahobytu a biodiverzity, ktoré presahujú rámec údajov o HDP, a za ich uplatňovanie. EHSV preto požaduje medziinštitucionálne vyhlásenie Európskeho parlamentu, Rady EÚ a Európskej komisie s cieľom poskytnúť pevný rámec, ktorý zaručí ochranu a presadzovanie práv budúcich generácií. Na tento účel by Európska komisia mala zriadiť pozíciu výkonného podpredsedu pre budúce generácie.

2. **Súvislosti**

2.1. V súvislosti so súčasnou trojitou planetárnou krízou (zmena klímy, znečistenie a strata biodiverzity) je čoraz naliehavejšie prehodnotiť náš vzťah k prírode a chrániť, prípadne obnoviť prírodné ekosystémy, od ktorých závisia ľudia a väčšina ich hospodárskych činností vrátane poľnohospodárstva, lesného hospodárstva a rybolovu. Odhaduje sa, že viac ako 50 % celosvetového HDP závisí od prírody ([3]) a približne 40 % pracovných miest na svete priamo závisí od zdravých ekosystémov ([4]).

([1]) Poradná účasť vychádza z teórií deliberatívnej demokracie a presvedčenia, že politické rozhodnutia by mali byť výsledkom otvorenej diskusie a diskusie medzi občanmi. Príklady poradnej účasti, SALTO.

([2]) Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – EÚ a Agenda 2030: posilnenie vykonávania cieľov udržateľného rozvoja (Ú. v. EÚ C, C/2024/876, 6.2.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/876/oj).

([3]) *Study for a methodological framework and assessment of potential financial risks associated with biodiversity loss and ecosystem degradation*, Európska komisia.

([4]) *World Employment and Social Outlook 2018*, MOP.

2.2. EHSV zdôrazňuje najmä význam tropických lesov pre globálnu biodiverzitu, ale poukazuje aj na rovnaký význam biodiverzity vo vodných systémoch a v pôde a na význam agrobiodiverzity v poľnohospodárskom sektore, napr. rozmanitosť pestovaných plodín, pre odolnú výrobu potravín.

2.3. Svetová zdravotnícka organizácia (WHO) sa domnieva, že znečistenie a zhoršovanie životného prostredia predstavujú hlavné riziko pre ľudské zdravie ([5]). Čisté, zdravé a udržateľné životné prostredie je základným ľudským právom ([6]). Zakotvenie práva na zdravé životné prostredie v právnych predpisoch EÚ ([7]) a rozvíjanie prístupu „jedného zdravia“ by pomohlo zabezpečiť udržateľnú budúcnosť pre súčasnú generáciu, ako aj budúce generácie.

2.4. Zároveň sa preukázalo neprimerané riziko straty biodiverzity a zhoršenia životného prostredia pre určité komunity a skupiny ľudí v rámci krajín a medzi nimi, čo zdôrazňuje potrebu spravodlivej transformácie ([8]).

2.5. Globálny rámec pre biodiverzitu po roku 2020, známy aj ako plán biodiverzity pre život na Zemi (plán pre biodiverzitu) ([9]), prijatý na 15. konferencii zmluvných strán Dohovoru OSN o biologickej diverzite (COP15) znamenal historický úspech v mobilizácii proti strate biodiverzity. V súvislosti s plnením cieľov OSN v oblasti udržateľného rozvoja sa ním stanovuje spôsob, ako do roku 2050 dosiahnuť globálnu víziu sveta žijúceho v súlade s prírodou. Medzi kľúčové prvky plánu pre biodiverzitu patria štyri ciele do roku 2050 a 23 cieľov do roku 2030.

2.6. Hodnotenie vývoja však ukazuje, že svet neplní sľuby ([10]). Okrem toho v EÚ pokrok zaostáva za cieľmi (napr. stratégia EÚ v oblasti biodiverzity do roku 2030 ([11])). Hlavnými príčinami pretrvávajúcej straty biodiverzity sú zmena klímy, strata biotopov (v dôsledku využívania pôdy na poľnohospodárstvo a urbanizáciu), znečistenie a nadmerné využívanie prírodných zdrojov.

2.7. Samotné trhové mechanizmy nezabezpečia verejné statky ani udržateľný globálny hospodársky systém. Verejné statky si vyžadujú verejnú správu a financie, pričom trhové mechanizmy potrebujú korekcie a usmerňovanie orgánmi verejnej správy, aby sa zabezpečilo, že sa dosiahne sociálny blahobyt.

2.8. Environmentálne politiky (právne predpisy, opatrenia, financovanie) si vyžadujú solidaritu a úzku medzinárodnú spoluprácu. Napriek pokroku a úspechu dohovorov OSN pri stanovovaní cieľov bolo vykonávanie nedostatočné z dôvodu chýbajúceho politického konsenzu o opatreniach a rozdelení zaťaženia na všetkých inštitucionálnych úrovniach ([12]). Ohrozuje to ekologickú odolnosť planéty, a ak sa toto ohrozenie neodvráti, spôsobí to obrovské sociálno-ekonomické problémy a neprimerane zaťaží mladých ľudí a budúce generácie najmä na globálnom Juhu.

([5]) *Estimating environmental health impacts*, WHO.

([6]) Rezolúcia *The human right to a clean, healthy and sustainable environment*, Valné zhromaždenie OSN.

([7]) Informačná správa EHSV na tému *Ochrana životného prostredia ako nevyhnutný predpoklad dodržiavania základných práv*, Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Právo na zdravé životné prostredie v Európskej únii, najmä v súvislosti s vojnou na Ukrajine (Ú. v. EÚ C 228, 29.6.2023, s. 10).

([8]) NAT/933 – *Smerom k vypracovaniu legislatívneho návrhu o spravodlivej transformácii a politických nástrojoch EÚ na posilnenie sociálneho rozmeru Európskej zelenej dohody* (pripravuje sa); Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Opatrenia potrebné na dosiahnutie pokroku v politickom rámci EÚ pre spravodlivú transformáciu (Ú. v. EÚ C, C/2024/1576, 5.3.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/1576/oj).

([9]) *Biodiversity Plan for Life on Earth*.

([10]) CBD Online Reporting Tool.

([11]) EU Biodiversity Strategy Dashboard.

([12]) Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru — Návrh rozhodnutia Európskeho parlamentu a Rady o všeobecnom environmentálnom akčnom programe do roku 2030 (Ú. v. EÚ C 123, 9.4.2021, s. 76), Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru — Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov — Stratégia EÚ v oblasti biodiverzity do roku 2030 — Prinavrátenie prírody do našich životov (Ú. v. EÚ C 429, 11.12.2020, s. 259), Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Konštruktívnejšia úloha občianskej spoločnosti pri vykonávaní environmentálnych právnych predpisov (Ú. v. EÚ C 47, 11.2.2020, s. 50), Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru — Vykonávanie environmentálnych predpisov EÚ o kvalite ovzdušia, vode a odpade (Ú. v. EÚ C 110, 22.3.2019, s. 33), Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru k Oznámeniu Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov o Opatreniach EÚ na zlepšenie environmentálneho súladu a správy životného prostredia [COM(2018) 10 final] (Ú. v. EÚ C 283, 10.8.2018, s. 83).

2.9. Politické napätie a dezinformácie ([13]) súvisiace s problematikou klímy a biodiverzity, stupňujúce sa konflikty, migrácia a rastúce životné náklady ohrozujú ciele Európskej zelenej dohody, plánu v oblasti biodiverzity, Parížskej dohody a Agendy OSN 2030. Hoci tieto mnohostranné problémy odhalili krehkosť nášho hospodárskeho systému, zároveň predstavujú príležitosť na transformačnú zmenu smerom k dosiahnutiu hospodárstva zameraného na dobré životné podmienky a k novej vízii pre ľudí a planétu ([14]).

2.10. Po voľbách do Európskeho parlamentu a obnove Komisie nastal čas, aby sa biodiverzita a vykonávanie environmentálnych právnych predpisov EÚ stali ústrednými prvkami všetkých jej politík. EÚ má zároveň všetky dôvody na to, aby prevzala zodpovednosť za globálnu biodiverzitu a postupne ukončila činnosti, ktoré majú nepriaznivý vplyv na ekosystémy a komunity v iných krajinách, najmä v krajinách globálneho Juhu.

2.11. Cieľom tohto stanoviska z vlastnej iniciatívy je:

— vytvoriť novú víziu pre ľudí a planétu, ktorá bude zdôrazňovať vzájomné prepojenie medzi odolnými ekosystémami a prosperitou;

— vypracovať komplexnú stratégiu v oblasti biodiverzity, ktorá bude zahŕňať environmentálny, hospodársky a sociálny rozmer a bude prepojená s programami v oblasti klímy, životného prostredia a „jedného zdravia“, ako aj s odvetviami, ktoré sú najviac závislé od biodiverzity a majú na ňu najväčší vplyv;

— identifikovať potreby a obavy týchto odvetví (vrátane poľnohospodárstva, lesného hospodárstva, rybolovu a biohospodárstva) a navrhnúť riešenia, ktoré im pomôžu dosiahnuť ciele EÚ a globálne ciele v oblasti biodiverzity;

— navrhnúť konkrétne odporúčania pre nový program Komisie a 16. konferenciu zmluvných strán Dohovoru OSN o biologickej diverzite (COP16);

— zväčšiť synergie medzi dohovormi OSN o biologickej diverzite, o zmene klímy a o boji proti rozširovaniu púští (UN CBD, UNFCCC a UNCDD).

3. **Financovanie biodiverzity**

3.1. V celkových posúdeniach sa zdôrazňuje potreba mobilizácie značných finančných zdrojov na zmiernenie zmeny klímy a adaptáciu na ňu a na zachovanie, ochranu a obnovu biodiverzity, najmä v kontexte UNFCCC a Dohovoru OSN o biologickej diverzite ([15]). EHSV uznáva, že verejné financie nepostačujú, a zdôrazňuje význam mobilizácie investícií súkromného sektora, a to potenciálne aj prostredníctvom finančných nástrojov, ako sú uhlíkové kredity, konverzie dlhu v prospech ochrany biodiverzity (tzv. debt-for-biodiversity swaps) a dlhopisy viazané na ciele udržateľného rozvoja. EHSV však upozorňuje, že treba dôsledne zabezpečiť integritu týchto nástrojov a starostlivo zvážiť najmä návrhy týkajúce sa „trhov s biodiverzitou“. EÚ by mala na medzinárodných fórach, napríklad na Medzinárodnej konferencii o financovaní rozvoja, propagovať vytvorenie globálnej komisie na zabezpečenie transparentnosti a integrity finančných nástrojov na ochranu biodiverzity.

3.2. Vzhľadom na zjavnú stratu biodiverzity v dôsledku zmeny klímy EHSV víta vymedzenie „environmentálne škodlivých dotácií“ a vyzýva na ich ďalšiu identifikáciu a plánované postupné ukončenie, pričom zároveň vyzýva na ukončenie dotácií na fosílne palivá, aby sa zabezpečilo, že investície v rámci ekologickej a spravodlivej transformácie budú pre biodiverzitu a životné prostredie čistým prínosom.

3.3. EHSV žiada Komisiu, aby povzbudzovala členské štáty, aby ďalej rozvíjali, zavádzali a prevádzkovali harmonizované, ekologické a udržateľné daňové systémy založené na zásade „znečisťovateľ platí“, a to spravodlivým a neregresívnym spôsobom ([16]). Táto zásada by sa mala vzťahovať aj na obce a iné miestne alebo regionálne samosprávy, pričom získané finančné prostriedky možno následne vyčleniť na prevenciu znečisťovania.

([13]) Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Ochrana demokracie pred dezinformáciami (*Ú. v. EÚ C, C/2024/4052, 12.7.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/4052/oj*).

([14]) Stanovisko - Európsky hospodársky a sociálny výbor - Koncepcia európskej zelenej a sociálnej dohody založená na hospodárstve zameranom na dobré životné podmienky (Ú. v. EÚ C, C/2024/6879, 28.11.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/6879/oj); Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Udržateľné hospodárstvo, ktoré potrebujeme (Ú. v. EÚ C 106, 31.3.2020, s. 1).

([15]) Stanovisko - Európsky hospodársky a sociálny výbor - Financovanie opatrení v oblasti zmeny klímy: nový plán, ako naplniť vysoké klimatické ambície a dosiahnuť ciele udržateľného rozvoja (Ú. v. EÚ C, C/2024/6881, 28.11.2024, ELI: http://data.europa.eu/C/2024/6881/oj).

([16]) Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Konštruktívnejšia úloha občianskej spoločnosti pri vykonávaní environmentálnych právnych predpisov (Ú. v. EÚ C 47, 11.2.2020, s. 50).

3.4. EHSV už vo viacerých stanoviskách ([17]) poukázal na to, že od poľnohospodárov, rybárov a vlastníkov lesov nemožno očakávať, že budú znášať náklady na ochrany biodiverzity. Poskytovanie verejných statkov a hodnôt sa pre poľnohospodárov musí skôr stať užitočným zdrojom príjmov, napr. prostredníctvom rozvoja ekologických stimulov. EHSV takisto kritizoval nedostatočné financovanie opatrení sústavy Natura 2000 a vyzval na vytvorenie európskeho fondu zameraného na biodiverzitu. Komisia a členské štáty musia tieto odporúčania zohľadniť.

3.5. EHSV pripomína, že verejné financie vrátane prostriedkov z viacročného finančného rámca by mali byť prioritne vyčlenené na verejné statky a vyzýva na zabezpečenie súladu všetkých oblastí politiky (spoločná poľnohospodárska politika (SPP), spoločná rybárska politika, energetická, dopravná a sociálna politika atď.) s financovaním a dotáciami, ktoré majú vplyv na ochranu a obnovu biodiverzity. V tejto súvislosti sa domnieva, že SPP na obdobie po roku 2027 musí byť stabilným dlhodobým politickým rámcom zameraným na udržateľnú výrobu potravín a otvorenú strategickú autonómiu EÚ, pričom musí chrániť rozmanitosť plodín a poľnohospodárskych činností v EÚ a jej ekosystémy ([18]).

4. **Posilnenie biodiverzity a opatrenia s pozitívnym vplyvom na prírodu: čo robiť a čo nerobiť**

4.1. Zmena klímy je jednou z hlavných príčin straty biodiverzity. Preto je väčšina politík zameraných na boj proti zmene klímy prospešná aj pre biodiverzitu. Niektoré technologické a digitálne riešenia v oblasti klímy však môžu poškodzovať biodiverzitu a životné prostredie (napr. umelá inteligencia, jadrová energetika, zachytávanie a ukladanie uhlíka atď.). EÚ by mala dodržiavať zásadu predbežnej opatrnosti.

4.2. V záujme rozšírenia biodiverzity a klimatických opatrení s pozitívnym vplyvom na prírodu EHSV odporúča tieto kroky:

4.2.1. **Spolupráca** medzi vedcami v rôznych oblastiach (najmä v oblasti biodiverzity a klímy), ale aj medzi tvorcami politík a zainteresovanými stranami. EHSV vyzýva na organizovanie nových seminárov, ktoré by financovala Medzivládna vedecko-politická platforma pre biodiverzitu a ekosystémové služby (IPBES) spolu s Medzivládnym panelom o zmene klímy (IPCC), s cieľom poskytnúť medzinárodnému spoločenstvu usmernenia na podporu tejto potrebnej spolupráce ([19]). Takisto vyzýva na pilotné testovanie riešení v oblasti biodiverzity viacerých zainteresovaných strán v rámci európskych misií v oblasti klímy (napr. adaptácia na zmenu klímy a klimaticky neutrálne mestá).

4.2.2. **Integrácia** biodiverzity do opatrení v oblasti klímy a naopak. EHSV vyzýva Komisiu, aby navrhla integrované politiky v oblasti klímy a biodiverzity na vnútornej aj medzinárodnej úrovni. Na tento účel sú potrebné **posúdenia vplyvu** klimatických riešení a opatrení v oblasti biodiverzity.

4.2.3. **Monitorovanie** vykonávania smerníc o ochrane prírody, právneho predpisu o obnove prírody a nadviazanie na sľuby týkajúce sa Dohovoru OSN o biologickej diverzite.

4.2.4. **Riešenia založené na prírode a ekosystémoch**, ktoré sa súčasne zaoberajú otázkami týkajúcimi sa zmeny klímy a stratou biodiverzity ([20]), ako napríklad ochrana prírodných biotopov, obnova ekosystémov, lesov a mokradí, udržateľné hospodárenie s pôdou a udržateľné poľnohospodárske postupy, poskytujú ekosystémové služby a zároveň znižujú emisie skleníkových plynov a rešpektujú práva a kultúru príslušných ľudí, ako sú miestne komunity a pôvodné obyvateľstvo.

4.2.5. Začlenenie **obehového hospodárstva**, ktoré ponúka rámec pre transformačnú zmenu smerom k udržateľnému využívaniu prírodných zdrojov a hospodárstvo zamerané na dobré životné podmienky a fungujúce v rámci možností našej planéty. Environmentálne a sociálno-ekonomické prínosy obehových prístupov sa môžu stať činiteľmi úspechu pri uplatňovaní politík v oblasti biodiverzity a klímy.

([17]) Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o obnove prírody (Ú. v. EÚ C 140, 21.4.2023, s. 46), Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru — Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov — Stratégia EÚ v oblasti biodiverzity do roku 2030 — Prinavrátenie prírody do našich životov [COM(2020) 380 final] (Ú. v. EÚ C 429, 11.12.2020, s. 259).

([18]) Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru — Podpora autonómnej a udržateľnej výroby potravín: stratégie spoločnej poľnohospodárskej politiky na obdobie po roku 2027 (Ú. v. EÚ C, C/2024/2099, 26.3.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/2099/oj).

([19]) *Biodiversity and Climate Change workshop report*, IPBES a IPCC.

([20]) *IUCN Global Standard for Nature-based Solutions: first edition*, IUCN.

4.2.6. **Informovanosť a vzdelávanie verejnosti**, najmä tvorcov politík, mladých ľudí a zástupcov podnikov, o vzájomnom prepojení biodiverzity, zmeny klímy, stability ekosystémov a blahobytu ľudí.

4.2.7. **Stimulačné mechanizmy** na podporu postupov šetrných k životnému prostrediu a odrádzanie od činností, ktoré poškodzujú biodiverzitu a životné prostredie, by mali zahŕňať platobné režimy za ekosystémové služby (napr. pre poľnohospodárov, lesníkov a rybárov), prínos prírody pre ľudí ([21]) a programy ekologickej certifikácie. Okrem toho by sa zavedenie systému ekologických kompenzácií na základe jasných kritérií malo považovať za poslednú možnosť. Napríklad stavebné projekty, ktoré poškodzujú prírodu, by sa mohli kompenzovať inde. Je tiež vhodné zvážiť vytvorenie spoločného trhu pre ekologickú kompenzáciu.

4.2.8. **Medzinárodná sociálna a zelená diplomacia** na financovanie a výmenu poznatkov pre krajiny globálneho Juhu a pôvodné obyvateľstvo by mala dopĺňať vnútorné úsilie EÚ a zväčšiť synergie konferencií OSN o biologickej diverzite, o zmene klímy a o boji proti rozširovaniu púští.

4.3. EHSV tiež navrhuje vymenovať komisára pre budúce generácie, ktorý by bol zodpovedný za podporu dlhodobého, holistického a systémového myslenia so zameraním na ukazovatele dobrých životných podmienok a biodiverzity, ktoré presahujú rámec údajov o HDP, a za ich uplatňovanie.

5. Budovanie pozitívneho príbehu o biodiverzite prostredníctvom silnej účasti občianskej spoločnosti

5.1. Medzigeneračný aspekt politík v oblasti biodiverzity a životného prostredia sa musí odrážať v intenzívnom a zmysluplnom zapojení mládeže do všetkých fáz rozhodovania, od stanovenia programu a vypracovania legislatívnych návrhov až po vykonávanie, monitorovanie a následné opatrenia ([22]), ktoré zabezpečia, že sa bude zohľadňovať vplyv politík na budúce generácie ([23]).

5.2. Účasť občianskej spoločnosti na riadení biodiverzity má zásadný význam pre dosiahnutie cieľov v oblasti biodiverzity a integráciu potrieb a záujmov všetkých odvetví vrátane poľnohospodárstva, lesného hospodárstva a rybolovu. EHSV navrhuje, aby sa vytvorila štruktúra tejto účasti na miestnej, európskej, medzinárodnej a prierezovej úrovni takto:

5.2.1. Na miestnej a národnej úrovni

— zahrnúť biodiverzitu a ekológiu do celoživotného vzdelávania a národných vzdelávacích systémov je mimoriadne dôležité pre budovanie pozitívneho vzťahu k biodiverzite ([24]). Členské štáty by mali zabezpečiť možnosť vstupu do národných parkov a prírodných území a vypracovať programy na zvyšovania povedomia o nich s cieľom podporiť starostlivosť o ne a informovať o výhodách zbližovania ľudí s prírodou. Mali by sa podporovať vzdelávacie programy, napríklad tie, ktoré organizuje IUCN a federácia EUROPARC ([25]);

— organizovať miestne semináre o biodiverzite so zástupcami organizácií občianskej spoločnosti, miestnych komunít, mladých ľudí, pôvodného obyvateľstva, akademickej obce, finančného sektoru a príslušných odvetví, ako je poľnohospodárstvo, lesné hospodárstvo a rybolov;

— uľahčovať participatívne rozhodovacie procesy, do ktorých sú zainteresované strany zapojené pri príprave, realizácii a monitorovaní miestnych opatrení na ochranu biodiverzity;

— podporovať iniciatívy zdola a komunitné projekty na ochranu prírody, ktoré miestnym komunitám umožnia prevziať zodpovednosť a riadenie pri ochrane biodiverzity a pilotne zaviesť nové obchodné modely na ochranu biodiverzity (napr. ekoturizmus, ekologické a regeneratívne poľnohospodárstvo atď.).

([21]) Prínos prírody pre ľudí, IPBES.
([22]) Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Dosiahnuť štruktúrované zapojenie mladých v oblasti klímy a udržateľnosti v rozhodovacom procese EÚ (Ú. v. EÚ C 429, 11.12.2020, s. 44).
([23]) *EU Youth Test, Fit for Future Generations*.
([24]) Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Posilnenie postavenia mládeže na dosiahnutie udržateľného rozvoja prostredníctvom vzdelávania (Ú. v. EÚ C 100, 16.3.2023, s. 38).
([25]) Federácia EUROPARC.

5.2.2. Úroveň EÚ

— posilniť zastúpenie organizácií občianskej spoločnosti a pôvodného obyvateľstva v tvorbe politík EÚ v oblasti biodiverzity ich účinným zapojením do konzultačných mechanizmov, činností poradných orgánoch a dialógov so zainteresovanými stranami;

— organizovať semináre, ako sa uvádza v 5. kapitole, a systematizovať partnerstvá viacerých zainteresovaných strán pre spoluprácu občianskej spoločnosti, vládnych agentúr, výskumných inštitúcií a podnikov s cieľom účinne vykonávať opatrenia na ochranu biodiverzity;

5.2.3. Medzinárodná úroveň

— presadzovať intenzívnejšie zapájanie zástupcov občianskej spoločnosti do medzinárodných fór zameraných na riadenie biodiverzity, ako sú okrem iného konferencie zmluvných strán Dohovoru OSN o biologickej diverzite, Dohovoru OSN o ochrane sťahovavých druhov voľne žijúcich živočíchov ([26]), UNFCCC a Dohovoru OSN o boji proti rozširovaniu púští;

— posilniť úlohu mimovládnych organizácií, mládežníckych organizácií a organizácií pôvodného obyvateľstva a ďalších aktérov občianskej spoločnosti pri tvorbe globálnych politík a dohôd v oblasti biodiverzity, ako je plán pre biodiverzitu;

— uľahčiť výmenu poznatkov a spoluprácu medzi organizáciami občianskej spoločnosti v rôznych krajinách a regiónoch s cieľom podporiť najlepšie postupy v oblasti ochrany biodiverzity a organizovať semináre opísané v 5. kapitole, ktoré ich zahŕňajú;

5.2.4. Prierezová úroveň

— podporiť dialóg a spoluprácu medzi organizáciami občianskej spoločnosti, vedcami a rôznymi odvetviami, ako je poľnohospodárstvo, lesné hospodárstvo a rybolov, s cieľom nájsť vzájomne výhodné riešenia;

— presadzovať výskumné a inovačné iniciatívy, ktoré skúmajú udržateľné postupy a hľadajú riešenia s pozitívnym vplyvom na prírodu s cieľom podporiť živobytie s primeraným príjmom v týchto odvetviach a zároveň maximalizovať pozitívny klimaticky vplyv;

— zvýšiť finančnú podporu a budovanie kapacít pre organizácie občianskej spoločnosti a mládežnícke organizácie, ktoré sa zaoberajú biodiverzitou, vrátane tých, ktoré sa zameriavajú na podporu udržateľného poľnohospodárstva, lesného hospodárstva a rybolovu, a tých, ktoré sa zaoberajú súdnymi spormi vo verejnom záujme v otázkach životného prostredia, s dôrazom na organizácie v krajinách globálneho Juhu;

— upevniť sociálny dialóg a kolektívne vyjednávanie v oblasti ochrany biodiverzity a jasne zapojiť sociálnych partnerov.

5.3. EHSV okrem toho podporuje zriadenie stáleho globálneho zhromaždenia občanov, ktoré s podporou OSN navrhuje nadácia Iswe, pričom toto zriadenie bude oznámené na samite o budúcnosti v septembri 2024 ([27]). Zároveň je presvedčený o tom, že toto zhromaždenie by sa malo zaoberať otázkami uvedenými v tomto stanovisku. Zdôrazňuje však, že to nepredstavuje dostatočné riešenie na zabezpečenie primeraného zastúpenia zainteresovaných strán pri rozhodovaní.

5.4. EHSV podporuje riadne presadzovanie environmentálnych práv vyplývajúcich z Aarhuského dohovoru členskými štátmi EÚ a primerané budovanie kapacít občianskej spoločnosti s cieľom zaručiť, že ich bude vedieť uplatňovať ([28]). Takisto podporuje zavádzanie legálnych spôsobov ochrany prírody, ako sú práva prírody a právo na zdravé životné prostredie, v súlade s usmerneniami občianskej spoločnosti ([29]).

5.5. Väčšia účasť občianskej spoločnosti je najlepším spôsobom, ako integrovať potreby a obavy všetkých odvetví s cieľom vytvoriť pozitívny príbeh o biodiverzite a dosiahnuť tak ciele na všetkých úrovniach a účinne riešiť tento náročný problém.

([26]) *UN Convention on the Conservation of Migratory Species of Wild Animals*.

([27]) Stále gobálne zhromaždenie občanov, Nadácia OSN.

([28]) Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa mení nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1367/2006 zo 6. septembra 2006 o uplatňovaní ustanovení Aarhuského dohovoru o prístupe k informáciám, účasti verejnosti na rozhodovacom procese a prístupe k spravodlivosti v záležitostiach životného prostredia na inštitúcie a orgány Spoločenstva [COM(2020) 642 final – 2020/0289 (COD)] (Ú. v. EÚ C 123, 9.4.2021, s. 66).

([29]) Štúdia *Towards an EU Charter of the Fundamental Rights of Nature*, EHSV.

5.6. V tejto súvislosti a v súlade s nedávnou správou ([30]) spravodajcu OSN o ochrancoch životného prostredia EHSV uznáva riziká, ktoré im hrozia, a vyzýva členské štáty, aby rešpektovali ich práva, okrem iného vrátane slobody prejavu, pokojného zhromažďovania a združovania, a aby riešili základné príčiny straty biodiverzity

V Bruseli 19. septembra 2024

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Oliver RÖPKE

([30]) *State repression of environmental protest and civil disobedience: a major threat to human rights and democracy*, Michel Forst, osobitný spravodajca OSN pre ochrancov životného prostredia podľa Aarhuského dohovoru.